

Qazaq Green сертификаттау бағдарламасы Qazaq Green Certificate

Qazaq Green сертификаттау бағдарламасының стандарты

Qazaq Green сертификаттау бағдарламасы шеңберінде қолданылатын валидация және верификация жөніндегі органдардың функциялары және валидация және верификация жөніндегі талаптар

1.0 нұсқасы

1. Бұл құжат валидация және верификация жөніндегі органдардың функцияларын сипаттайды және осы органдар жүзеге асыратын валидация және верификация жөніндегі қызметке қойылатын талаптарды айқындайды.
2. Функциялар мен талаптар Qazaq Green (QGCP) сертификаттау бағдарламасына қатысатын парниктік газдар жобаларына және QGCP стандартына сәйкес аккредиттелген валидация және верификация органдарына қолдануға арналған құжатпен айқындалған.
3. Бұл құжат валидация және верификация жөніндегі органдарға басшылық етуге арналған, сондай-ақ жобаның әзірлеушілері (бастамашылары) валидация мен верификация нені қамтитынын түсіну үшін пайдалануы мүмкін.
4. QGCP стандарты терминдерді Қазақстан Республикасының заңнамасы, ISO 14064-2-2019 «Парниктік газдар. 2-бөлім. Шығарындыларды азайту және парниктік газдардың сіңірілуін/жлойылуын ұлғайту туралы сандық бағалау, бақылау және есеп беру бойынша жобалаушыларға қойылатын талаптар мен нұсқаулық. Аккредиттеу немесе танудың басқа да нысандары үшін қолданылатын парниктік газдарды валидациялау және верификациялау жөніндегі органдарға қойылатын талаптар» стандарты бойынша олардың анықтамаларына сәйкес, мынадай анықтамаларды қоса алғанда қолданады:
  - парниктік газдар шығарындыларының базалық желісі – шығарындыларды азайту жобасы шеңберінде ұсынылмаған жағдайда байқалатын парниктік газдар шығарындыларының сандық мәні. Парниктік газдар шығарындыларының азаюы және/немесе парниктік газдардың сіңуі/шығарылуының жоғарылауы анықталатын негізгі сценарий ретінде қолданылады;
  - базалық сценарий – парниктік газдар жобасы болмаған кезде туындайтын жағдайларды сипаттайтын гипотетикалық базалық нұсқа;
  - валидация – болашақ қызмет нәтижелері туралы мәліметтерді алу үшін мәлімдемеде қолданылатын болжамдардың, шектеулердің және әдістердің қаншалықты қолайлы екенін бағалау процесі;

- валидатор – QGCP аккредиттелген валидация жөніндегі органның валидация жүргізуге, оның нәтижелері бойынша өтініш беруге жауапты құзыретті тұлғасы.
- верификация – осы деректердің дұрыстығын және парниктік газдар бойынша берілген ақпараттың верификация өлшемшарттарына сәйкестігін айқындау мақсатында парниктік газдар бойынша нақты деректер мен ақпаратты қамтитын өтінішті бағалау процесі.
- парниктік газдар шығарындылары – белгілі бір уақыт аралығында атмосфераға шығарылған парниктік газдардың жалпы массасы;
- валидация/верификация жөніндегі топ – валидация/верификация жөніндегі қызметті жүзеге асыратын тұлға немесе тұлғалар;
- сертифициатталған шығарындыларды азайту бірлігі (CQG) – Qazaq Green сертификатымен расталған және көміртегі диоксиді эквивалентінің бір тоннасына тең парниктік газдар шығарындыларын азайту бірлігі. Бұл термин парниктік газдар шығарындыларын азайтуды ерікті сертифициаттау жүйесіне жатады және Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің 299-бабына сәйкес парниктік газдар шығарындылары мен сіңірулері саласында мемлекеттік реттеуге жататын көміртегі бірліктеріне қолданылмайды;
- валидация туралы өтініш – валидация процесінің нәтижелері бойынша валидация жөніндегі орган берген және парниктік газдар жөніндегі жобаның жобалық құжаттамасының QGCP стандартының талаптарына сәйкестігін растайтын не растамайтын құжат;
- верификация туралы өтініш – верификация нәтижелері бойынша верификация жөніндегі орган берген және парниктік газдар жөніндегі есептің QGCP стандартының талаптарына сәйкестігін растайтын не растамайтын құжат;
- парниктік газдар туралы ақпарат жүйесі – парниктік газдар туралы ақпаратты белгілеу, басқару, тиісті күйде ұстау, тіркеу және есепке алу үшін қолданылатын саясат, процестер мен рәсімдер;
- бұрмалау – жобаның жобалық құжаттамасындағы немесе парниктік газдар туралы есептегі қателер, олқылықтар, анық емес немесе дұрыс емес ақпарат;
- парниктік газдардың көзі – атмосфераға шығарындыны жүзеге асыратын материалдық объект немесе процесс;
- парниктік газдар шығарындыларының коэффициенті – парниктік газдар қызметі туралы деректерді парниктік газдар шығарындыларының мәнімен байланыстыратын коэффициент;
- өлшемшарттар – валидация немесе верификация жүргізілетін сәйкестікке сілтеме ретінде пайдаланылатын саясат, рәсім немесе талап;
- қосымша өлшемшарт – парниктік газдар шығарындыларын азайту және сіңіру/жою, егер олар жобалық қызмет болмаған кезде және стандартты бизнес сценарийі шеңберінде орын алатын жағдайлардан асып кетсе, қосымша болып табылады;
- мониторинг – парниктік газдар шығарындылары (3.1.5 қар.) мен сіңірулері/жойылулары немесе парниктік газдар бойынша басқа да ілеспе деректер бойынша деректерді үздіксіз немесе мерзімді жинау;

- парниктік газдар жинақтағышы – парниктік газдарды жинақтауға, сондай-ақ оларды сақтауға және шығаруға қабілетті атмосферадан ерекше құрамдас;
- рецензент – валидация/верификация тобының мүшесі болып табылмайтын, қызметтің дұрыстығын және валидация немесе верификация қорытындыларын тексеретін құзыретті тұлға;
- белгісіздік – бұл сандық нәтижемен байланысты және сандық шамаға ақылға қонымды түрде байланысты болуы мүмкін мәндердің таралуын сипаттайтын параметр;
- валидация жөніндегі орган – QGCP аккредиттелген және QGCP стандартына сәйкес валидацияны орындайтын ұйым;
- верификация жөніндегі орган – QGCP аккредиттелген және QGCP стандартына сәйкес верификацияны жүзеге асыратын ұйым;
- верификация туралы есеп – верификация процесінің нәтижелері бойынша верификатор берген және верификация және верификация процесі туралы толық ақпаратты қамтитын құжат;
- парниктік газдар туралы есеп – QGCP стандартына сәйкес сертификатталған парниктік газдар шығарындылары туралы ақпарат беруге арналған құжат;
- парниктік газ – жылу инфрақызыл сәулеленуді сіңіретін және (немесе) оның көзі болып табылатын табиғи және (немесе) антропогендік шыққан атмосфераның газ тәрізді құрамдас бөліктері. Парниктік газдарға көмірқышқыл газы (CO₂), метан (CH₄), азот тотығы (N₂O), гидрофторкөміртекттер (HFCs), перфторкөміртекттер (PFCs), күкірт гексафториді (SF₆) және азот трифториді (NF₃) жатады;
- кредиттеу кезеңі – парниктік газдар жобасының жобалық құжаттамасы жұмыс істейтін және парниктік газдар жобасы QGCP стандартына сәйкес сертификатталған парниктік газдар шығарындыларын азайтуы мүмкін уақыт кезеңі.
- парниктік газды сіңіргіш – атмосферадан парниктік газдарды сіңіретін/жоятын материалдық объект немесе процесс;
- парниктік газдарды сіңіру/жою – парниктік газдарды атмосферадан парниктік газдарды жұтқыш көмегімен сіңіру/жою;
- валидация бағдарламасы – нақты секторда валидация жөніндегі қызметті жүргізуге арналған қағидалар, рәсімдер және нұсқаулық;
- верификация бағдарламасы – белгілі бір секторда верификация бойынша қызметті жүргізуге арналған қағидалар, рәсімдер және нұсқаулық;
- парниктік газдар жобасы – парниктік газдар шығарындыларының базалық желісін өзгертетін және парниктік газдар шығарындыларының азаюына немесе парниктік газдардың сіңірілуін/жойылуын ұлғайтуға әкелетін қызмет немесе қызмет. Қызмет парниктік газдардың базалық желісінің жағдайын өзгерту үшін қолданылатын технологияларды қамтуы мүмкін;
- деректердің қадағалануы – парниктік газдар туралы ақпаратты парниктік газдар шығарындыларының көзінен іздеуге болатын бухгалтерлік есептің толық сипаттамасы;

- жобаны әзірлеуші (бастамашы) — парниктік газдар бойынша жобаны толық бақылауды жүзеге асыратын және оған жауапты жеке тұлға немесе ұйым;
- парниктік газдар шығарындыларын сертификатталған азайту – Qazaq Green сертификаттау бағдарламасының стандарты немесе өзге де осындай сертификаттау жүйесі негізінде расталатын парниктік газдар шығарындыларын азайту. Бұл термин Қазақстан Республикасының қоршаған ортаны қорғау саласындағы уәкілетті органы бекіткен қағидалардың реттелуіне жататын көміртекті офсеттерге және офсеттік бірліктерге қолданылмайды;
- парниктік газдар шығарындыларын азайту – базалық сценарий мен парниктік газдар шығарындыларын азайту жобасы арасындағы парниктік газдар шығарындыларын сандық түрде азайту;
- елеулі бұрмалау – бұл жобаның жобалық құжаттамасындағы немесе парниктік газдар туралы есептегі олардың пайдаланушыларының шешімдеріне әсер етуі мүмкін жеке нақты бұрмаланулар немесе олардың жиынтығы;
- тест – парниктік газдар бойынша ақпараттан алынған деректердің жүргізілген үлгісіндегі элементтердің сипаттамаларын валидация немесе верификация өлшемшарттарына сәйкестігін бағалау үшін қолданылатын әдіс;
- парниктік газдардың сіңірілуін ұлғайту – базалық сценарий мен парниктік газдар жобасы арасындағы парниктік газдарды сандық түрде сіңіру;
- сенімділік деңгейі – парниктік газдар туралы мәлімдемедегі сенім деңгейі;
- маңыздылық деңгейі – верификация қорытындысына әсер етпейтін парниктік газдар бойынша есептілікті бұрмалаудың рұқсат етілген ең жоғары шамасының шамасы;
- көміртектің ағып кетуі – парниктік газдар шығарындыларының көбеюі немесе жобадан тыс парниктік газдардың сіңуінің төмендеуі, бұл жобалық қызметті жүзеге асыруға байланысты орын алады.

5. QGCP стандарты ҚР СТ ISO 14064-3 «Парниктік газдар. 3-бөлім. Парниктік газдарға қатысты пікірлерді валидациялау және верификациялау» стандартының валидациялау және верификациялау бойынша талаптарды қолдануға және Qazaq Green сертификаттау бағдарламасын жүзеге асыру мақсаттары үшін валидация және верификация бойынша қосымша талаптарды айқындауға негізделеді.

Валидация және верификация жөніндегі органдардың функциялары

6. QGCP аккредиттеген валидация және верификация жөніндегі органдардың функцияларына мыналар кіреді:

- Валидация мен верификацияны ұйымдастыру және жүргізу, оның ішінде валидация және верификация жөніндегі бағдарламаларды әзірлеу және қабылдау арқылы рәсімдерді айқындау;
- Валидация және верификация жүргізуге дайындық;

- Валидация мен верификацияның белгіленген рәсімдеріне сәйкес валидация мен верификацияны ұйымдастыру және жүргізу;
- Валидация және верификация жөніндегі қызметтің сапасын, оның қауіпсіздік техникасы жөніндегі талаптарға және өзге де міндетті талаптарға сәйкестігін қамтамасыз ету;
- Валидация және верификация туралы өтініштерді дайындау үшін, оның ішінде парниктік газдар бойынша жобаларды іске асыру орындарына бару арқылы деректердің толықтығын, қажетті ақпарат пен дәлелдемелерді жинауды тексеру;
- Валидация өтінішін, верификация туралы қорытынды мен есепті дайындау және ұсыну;
- Валидация және верификация жөніндегі қызмет жүктелетін персоналдың құзыреттілігін қамтамасыз ету және қолдау.

7. QGCP аккредиттелген валидация және верификация жөніндегі органдар осы құжаттың 5-тармағында көрсетілген функцияларды мынадай стандарттардың талаптарына сәйкес жүзеге асырады:

- QGCP стандарты;
- ҚР СТ ISO 14064-3 «Парниктік газдар. 3-бөлім. Парниктік газдарға қатысты пікірлерді валидациялау және верификациялау жөніндегі техникалық талаптар мен нұсқаулық»;
- ҚР СТ ISO/IEC 14065-2022 «Қоршаған орта туралы ақпаратты валидациялау және верификациялау жөніндегі органдарға қойылатын жалпы қағидаттар мен талаптар»;
- ҚР СТ ISO 14066 «Парниктік газдар. Парниктік газдарды валидациялау және верификациялау жөніндегі топтардың құзыреттілігіне қойылатын талаптар»;
- ҚР СТ ISO/IEC 17029-2020 «Сәйкестікті бағалау. Валидация және верификация органдарына қойылатын жалпы қағидаттар мен талаптар.

Валидация бойынша талаптар».

8. Парниктік газдар бойынша жобаның жобалық құжаттамасын QGCP аккредиттеген валидация жөніндегі органдар валидациялайды.

9. Парниктік газдар бойынша жобаның жобалық құжаттамасын валидациялау тиісті жобаны QGCP тізіліміне әділ және объективті негізде енгізу мақсатында оны валидация жөніндегі органның QGCP стандартында және нақты жоба бойынша QGCP тиісті әдіснамасында баяндалған талаптарға сәйкестігіне қарау мақсатында жүргізіледі.

10. Жобалық құжаттаманы валидациялау оның келесі аспектілерін қамтиды:

- Жобаның аумақтық және уақытша шекаралары және оларды белгілеу рәсімдері;
- Парниктік газдар, олардың көздері мен жұтқыштары жобаның аумақтық шекаралары шегінде;

- Парниктік газдар шығарындыларының базалық желісін қоса алғанда, жобаның базалық сценарийінің сипаттамасы мен негіздемесі, сондай-ақ ұсынылатын жобалау технологиялары, өнімдері, қызметтері және күтілетін деңгейі жобалау қызметінің ауқымы;
- Парниктік газдар шығарындылары мен сіңірулеріне қатысты ақпарат пен деректер көздері, осы деректерді бағалауға, есептеуге, сіңіруге және басқару жүйесіне қатысты қызмет деректері;
- Пайдаланылған шығарындылар мен сіңіру коэффициенттерін, белгісіздікті, құбылмалылық тәуекелдерін, көміртектің ағып кетуін қоса алғанда, парниктік газдар шығарындыларын, шығарындыларды азайтуды және сіңіруді сандық бағалауды жүргізудің ұсынылатын әдістері мен тәсілдері;
- Жобаның қоршаған ортаға және қоғамға әсері;
- Осы нақты жобаның QGCP қосымша өлшемшартына сәйкестігі.

10. Парниктік газдар бойынша жобаның жобалық құжаттамасы, егер оған осы кезеңде қайта валидациядан өтуді талап ететін өзгерістер мен толықтырулар енгізілмесе, ПГ шығарындыларын азайту жобалары үшін бірліктер шығарудың 10 жылдық кезеңі ішінде (сіңіру жобалары үшін 20 жылдық кезең) бір рет валидациядан өтеді.

11. Егер жобаны дамытуға бағдарламалық тәсіл қолданылатын болса, онда жаңа объект, жер учаскесі, жаңа өнеркәсіптік алаң парниктік газдар шығарындыларының немесе сіңірулерінің сертификатталған қысқартуларын беру алдында валидациядан өтеді. Оларды валидациялау парниктік газдар туралы есепті верификациялау шеңберінде жүргізілуі мүмкін.

12. Парниктік газдар бойынша жобаны сертификатталған бірліктерді шығарудың жаңа кезеңіне ұзарту, QGCP әдіснамасының қайта қаралған нұсқасын қолдану мақсатында парниктік газдар бойынша жобаның жобалық құжаттамасын жаңарту қайта валидациядан өтуді талап етеді.

13. Валидация және верификация жөніндегі орган осы құжаттың 12-тармағында көрсетілмеген парниктік газдар бойынша жобаның валидацияланған жобалау құжаттамасына қайта валидациядан өту қажеттілігі тұрғысынан өзге де өзгерістер мен толықтыруларды қарайды және жобаны әзірлеушіге (бастамашыға) қайта валидация жүргізу қажеттілігі не қажеттілігінің болмауы туралы жазбаша қорытынды береді.

14. Валидация жөніндегі орган парниктік газдар бойынша жобаның аумақтық шекараларын оны іске асыру орнына шығу, визуалды деректерді (фотосуреттер, карталар, бейнелер, географиялық ақпараттық жүйенің (ГАЗ) файлдары), құжаттардағы тиісті жазбаларды және/немесе зерттелетін учаскенің қызметкерлерімен сұхбаттарды зерделеу арқылы қарайды, парниктік газдар бойынша жобаның жобалық құжаттамасындағы шекараларды айқындаудың дәлдігін растайды.

15. Валидация жөніндегі орган парниктік газдар бойынша жобаның жобалық құжаттамасына белгілі бір парниктік газдарды, шығарындылардың тиісті көздерін, жұтқыштар мен жинақтағыштарды енгізудің не алып тастаудың дұрыстығын бағалайды. Бұл ретте ол стандарттың және нақты жоба үшін таңдалған бекітілген QGCP әдіснамасының талаптарына сәйкестігін, оның ішінде маңыздылықтың қолданылған деңгейіне, парниктік газдар шығарындыларын азайтудың немесе сіңірудің жалпы санының 1%-нан аспайтын елеусіз көздерді, жұтқыштарды, жинақтағыштарды алып тастауға қатысты растайды.

16. Парниктік газдар бойынша жобаның уақытша шекараларына қатысты валидация жөніндегі орган жобаның әзірлеушісі (бастамашысы) ұсынған фактілер негізінде парниктік газдар бойынша сертификатталған бірліктердің іске асырылу күні мен мерзімінің, шығарылу кезеңінің QGCP стандартының және таңдалған бекітілген QGCP әдіснамасының талаптарына сәйкестігін бағалайды. Жалпы тәсіл ретінде QGCP стандарты парниктік газдар жобасының басталу күнін базалық сценариймен салыстырғанда шығарындыларды азайту, сіңіру басталған күн ретінде анықтайды.

17. Валидация жөніндегі орган құрылысқа және пайдалануға рұқсаттар, қоршаған ортаға әсер етуге рұқсаттар, келісімшарттар, жалдау шарттары, өзге де құжаттардағы жазбалар, сондай-ақ үшінші тараптардың есептері ретінде қызмет ете алатын тиісті құжаттарды зерделеу негізінде парниктік газдар бойынша жобаның басталу күнін растайды.

18. Жиынтық жоба ретінде немесе жобаны дамытуға бағдарламалық тәсіл негізінде іске асырылатын жобалау қызметі үшін валидация жөніндегі орган басталу күнін тиісті жобаның жобалау құжаттамасына енгізілген бірінші объектіде/учаскеде/алаңда ұсынылған технология/практика іске қосылған немесе енгізілген бірінші күн ретінде айқындайды және растайды. Бұл ретте жобаның жекелеген қатысушыларында, объектілерде/учаскелерде/алаңдарда парниктік газдар бойынша жобаның басталу күнінен ерте басталмайтын нақты енгізу күндері болады.

19. Парниктік газдар жөніндегі жобаның жобалық құжаттамасын қарау нәтижелері бойынша валидация жөніндегі орган оның уақытша шекаралары сертификатталған бірліктерді шығару кезеңінің белгіленген уақыт шеңберіне толығымен салынғанын растауы тиіс. QGCP стандарты бойынша парниктік газдар шығарындыларын азайту жобалары үшін сертификатталған бірліктерді шығарудың жалпы мерзімі 10 жыл, сіңіру жобалары үшін 20 жыл құрайды.

20. Базалық сценарийді бағалауды валидация жөніндегі орган мыналарды растау үшін жүргізеді:

- оның таңдауының негізділігі, оның ішінде балама негізгі сценарийлерді және олармен байланысты кедергілер мен артықшылықтарды қарастыру және салыстыру арқылы;
- таңдалған базалық сценарий үшін тексерілетін деректердің болуы;
- пайдаланылған деректердің, парниктік газдар шығарындыларының базалық желісінің есептеулерінің, есептеулер үшін пайдаланылған әдіснамалардың қолданылу дұрыстығы.

21. Валидация жөніндегі орган парниктік газдар бойынша жобаның сәйкестігі негізінде базалық сценарийді таңдаудың негізділігін бағалауды жүзеге асырады:

- парниктік газдар шығарындылары бар жабдықты/отынды/технологияны (базалық сценарий) шығарындылары төмен жабдыққа/отынға/технологияға ауыстыруға не шығарындыларды азайтуға немесе парниктік газдарды сіңіруге мүмкіндік беретін жабдықты/технологияны қолдануға байланысты жаңғырту;
- аз экономикалық қолайлы нұсқа болып табылатын, бірақ парниктік газдар шығарындыларын азайтуға немесе базалық сценарий ретінде анықталған технологиялар мен тәжірибелермен салыстырғанда олардың сіңірілуін ұлғайтуға мүмкіндік беретін технологиялар мен тәжірибелерді қолдану;
- соңғы уақытта ұқсас әлеуметтік, экономикалық, экологиялық және технологиялық жағдайларда (базалық сценарий) жүзеге асырылатын стандартты қызметке қарағанда, аз шығарындылары бар немесе парниктік газдарды көп сіңіретін серпінді технологиялар мен үздік тәжірибелерді қолдануға байланысты қызметті іске асыру.

22. Валидация жөніндегі орган базалық сценарийдің негізділігін бағалауды жобаның осы түрі үшін сертификатталған бірліктерді шығарудың барлық бекітілген кезеңі ішінде базалық сценарий жарамды болып қалуы тиіс және сертификатталған бірліктерді шығару кезеңі ұзартылған кезде ол қайта қаралатын болады деген күту негізінде жүргізеді.

23. Валидация жөніндегі орган парниктік газдар шығарындыларының базалық желісін есептеу үшін пайдаланылған және бір жылда алынуы не бірнеше жылдағы орташа

көрсеткіш болуы мүмкін деректердің қарастырылып отырған қызметінің өкілдігін бағалайды.

24. Валидация жөніндегі орган парниктік газдар шығарындыларының базалық желісін есептеу үшін деректерді таңдаудың дұрыстығын растау үшін фактілерді анықтаудың келесі әдістерін қолданады:

- негізгі шығарындылардың қалай анықталғанын және қандай деректер арқылы анықталғанын анықтау үшін жобаның әзірлеушісімен (бастамашысымен) сұхбат;
- бағалаулар оларды бағалау мен бақылаудың мәлімделген тәсілдеріне сәйкес орындалғанын және бағалаулар келісілген және біркелкі қолданылғанын растау үшін жалпы шығарындыларға 3%-дан астам үлес қосатын кез келген базалық сценарий бойынша шығарындылар көздері үшін қолжетімді құжаттаманы зерттеу;
- жобалық қызметтің есепті кезеңдерінде шығарындылардың базалық желісін есептеу үшін де, шығарындыларды бағалау, парниктік газдарды сіңіру үшін де қолданылатын парниктік газдар шығарындыларын сандық бағалаудың тиісті әдіснамасымен үйлесімділікті тексеру.

25. Парниктік газдар жөніндегі жобаның жобалық құжаттамасын қарау кезінде валидация жөніндегі орган сандық бағалау әдістерінің парниктік газдар бойынша жоба бойынша шығарындылар мен сіңірулерді азайтуды дәл және консервативті бағалау жүргізу үшін таңдалғанын және тиісінше қолданылатынын растау үшін жеткілікті дәлелдемелерді жинауды және тексеруді жүзеге асырады.

26. Парниктік газдар шығарындылары мен сіңірулерін сандық бағалау әдістерін валидациялау оның келесі аспектілерін қамтиды:

- әрбір деректер параметрі үшін сандық бағалау әдісі нақты анықталған және берілген растау құжаттамасы бағалаудың қажетті дәлдік деңгейін қамтамасыз ету үшін жеткілікті;
- ұсынылған әдістер әрбір деректер параметрін дәл сандық бағалауға жарамды;
- әдістер парниктік газдар шығарындыларының төмендеуі мен сіңуін бағалау үшін дәйекті түрде қолданылады;
- консервативтілік қағидаты қолданылады, яғни парниктік газдар шығарындыларының азаюы мен сіңірілуін қайта бағалаудан гөрі, болжамдарды, есептеу әдістерін, параметрлерді, деректер көздерін және шығарындылар коэффициенттерін таңдау ықтималдығы жоғары.

27. Парниктік газдар шығарындылары туралы, оларды сандық бағалау жөніндегі қызмет туралы деректер көздерін және деректерді валидациялауға қатысты валидация жөніндегі орган мыналарды қарайды:

- ол үшін пайдаланылатын жабдық, оны пайдалану шарттары және оны калибрлеу;
- жабдықты пайдалану және техникалық қызмет көрсету жөніндегі жұмыс рәсімдерінің болуы және орындылығы;

- деректерді басқарудың дәйектілігі мен дәлдігі;
- пайдаланылған деректерге арналған үлгілердің репрезентативтілігі;
- кіріс және шығыс материалдары мен энергия көздерін бағалау дәлдігі;
- бақылау-өлшеу аспаптарын пайдалану мен техникалық қызмет көрсетудің тиісті шарттары;
- жабдық өндірушісінің құжаттамасы, жабдыққа қызмет көрсету және калибрлеу туралы ақпарат.

28. Валидация органы парниктік газдар шығарындылары мен сіңірулерін есептеу үшін пайдаланылатын қызмет туралы деректер:

- осы жоба үшін таңдалған бекітілген QGCP әдіснамасының талаптарына және олардың шығарындылар көздеріне және қарастырылып отырған жобаның жұтқыштарына қолданылуына сәйкес келетінін;
- парниктік газдар шығарындылары мен сіңірулерін сандық бағалау үшін дұрыс пайдаланылғанын;
- қолда бар деректерден ең дәл болып табылатынын;
- сертификатталған бірліктерді шығарудың тиісті кезеңіндегі қызмет туралы деректердің таралуы шығарындылар мен сіңірулерді сандық бағалау кезінде ескерілетінін растайды.

29. Парниктік газдардың шығарындылары мен сіңіру коэффициенттерін қарау кезінде валидация жөніндегі орган мыналарды растайды:

- қолданылатын коэффициенттер парниктік газдар мен жобалық қызмет түрі бойынша осы жоба үшін таңдалған бекітілген QGCP әдіснамасының талаптарына сәйкес келеді;
- таңдалған коэффициенттер қолда бар сандық бағалау үшін ең қолайлы болып табылады;
- коэффициенттер тиісті қызмет деректеріне дұрыс қолданылады және қолжетімді ең қолайлы коэффициенттер таңдалды.

30. Белгілі бір объект/учаске/алаң үшін анықталған коэффициенттерді қарастырған кезде валидация жөніндегі орган деректерді іріктеу әдістерін және оларды анықтау үшін пайдаланылған есептеулерді зерттейді, оларды белгілі және стандартты коэффициенттермен салыстырады, парниктік газдар шығарындыларының немесе сіңірулерінің өзіндік коэффициенттерін анықтау үшін пайдаланылған бастапқы деректер мен әдіснамаларды бағалайды.

31. Валидация жөніндегі орган әзірлеуші (бастамашы) нақты жоба үшін жүргізген парниктік газдар шығарындылары мен сіңірулері туралы деректердің бұрмалану тәуекелдерін бағалауды, тиісті құжаттама мен талдамалық ақпаратты зерделеу негізінде елеулі бұрмалану тәуекелдерін төмендетудің таңдалған тетігін қарайды.

32. Валидация жөніндегі орган парниктік газдар жөніндегі жобаның жобалық құжаттамасын қарау негізінде көміртектің ағып кетуін есепке алудың жоқтығын немесе қажеттілігін, жобалау қызметін іске асыру нәтижесінде қоршаған ортаға және қоғамға елеулі әсердің болмауын растайды. Егер қарастырылып отырған жоба бойынша көміртектің ағып кетуін есепке алу қажет болса, онда валидация жөніндегі орган қарастырылып отырған жобалық құжаттамадағы көміртектің ағып кетуін талдау және көміртектің ағып кетуін шегеру парниктік газдар жобасы үшін таңдалған бекітілген QGCP әдіснамасының және QGCP стандартының талаптарына сәйкес келетінін растауы керек.

33. Жобаның қоршаған ортаға және қоғамға әсерін қарау кезінде валидация жөніндегі орган парниктік газдар жөніндегі жоба туралы жалпыға қолжетімді ақпаратты, оны жобалық құжаттамада ұсынылған ақпаратпен, мүдделі тараптармен жүргізілген консультациялар туралы жазбаларды, егер олар жүргізілген болса, қоршаған ортаға және қоғамға әсерді талдау үшін пайдаланылған әдіснамалар мен құралдарды салыстыра отырып қарайды.

34. Жобаның қоршаған ортаға және қоғамға әсерін қарау нәтижелері бойынша валидация жөніндегі орган оларды бағалау жүргізілгенін, құжатталғанын және жобаны әзірлеуші (бастамашы), мысалы, өзінің интернет-ресурсында, жобалау қызметінің қоршаған ортаға және қоғамға кез келген теріс әсерлері туралы ақпаратқа жария қол жеткізуді қамтамасыз еткенін растайды.

35. Валидация жөніндегі орган парниктік газдар бойынша жобаның QGCP стандартының қосымша өлшемшартына сәйкестігін бағалайды, ол бойынша шығарындыларды азайту және сіңіруді ұлғайту сертификаты жобалық қызмет болмаған кезде немесе көміртегі нарығын дамыту бойынша қолданыстағы ынталандыру шараларын қолдану нәтижесінде болатын азайтуларға/сіңірулерге қосымша болуын қамтамасыз етеді.

36. Валидация жөніндегі орган парниктік газдар бойынша жобаның QGCP стандартының толықтыру өлшемшартына сәйкестігін заңнама талаптарының асып кетуіне тестті тексеру не қосымша өлшемшартына сәйкестігіне үш деңгейлі тесттен өту негізінде растайды.

37. Парниктік газдар жөніндегі жобаны әзірлеуші (бастамашы) қосымша өлшемшартқа сәйкестігіне үш деңгейлі тест жүргізген жағдайда валидация жөніндегі орган заңнама талаптарының және бизнесті жүргізудің стандартты сценарийінің, сондай-ақ оны іске асыру үшін ең болмағанда бір кедергінің (қаржылық, технологиялық, институционалдық) жобадан асып кетуін тексереді.

38. Заңнама талаптарының асып кетуіне тест нәтижелерін бағалау кезінде валидация жөніндегі орган парниктік газдар бойынша жобаның жобалық құжаттамасында әзірлеуші (бастамашы) көрсеткен қолданыстағы заңнамаға және нормативтік құқықтық актілерге талдау жүргізеді. Заңнаманың қолданылатын талаптарына қатысты күмән мен белгісіздік болған жағдайда валидация жөніндегі орган қосымша зерттеулер, оның ішінде

мемлекеттік органдармен, заңнама бойынша сарапшылармен консультациялар арқылы жүргізеді.

39. Бизнесі жүргізудің стандартты сценарийінен асып кетуге арналған тест нәтижелерін растау үшін валидация жөніндегі орган әзірлеуші (бастамашы) ұсынған және парниктік газдар жөніндегі жобаның бизнесі жүргізудің стандартты сценарийінің деңгейінен асып түсетіндігін дәлелдейтін құжаттаманы, атап айтқанда тиісті секторда немесе өңірде бизнесі жүргізудің жалпы қабылданған практикасын сипаттайтын тәуелсіз консультанттардың есептерін қарайды.

40. Парниктік газдар бойынша жобада қаралатын іске асыру үшін қаржылық кедергіні еңсеруді бағалау үшін валидация жөніндегі орган жобаның әзірлеушісі (бастамашысы) және (немесе) үшінші тарап сұрау салу бойынша ұсынған қаржылық есептер мен талдамалық материалдарды, оның ішінде пайда мен кірістілік бойынша сандық ақпаратты қамтитын материалдарды қарайды және қаржылық кедергіні талдауда пайдаланылған болжамдардың қаншалықты негізделген екендігін бағалайды.

41. Парниктік газдар бойынша жобамен іске асыру үшін технологиялық кедергіні еңсеруді бағалау үшін валидация жөніндегі орган жобаны әзірлеуші (бастамашы) ұсынатын және пайдаланылатын технологияларды қолдану үшін кедергілердің бар екендігін куәландыратын, олардың дамуы мен қолданылуымен жағдайды сипаттайтын, тиісті статистикалық ақпаратты беретін ақпаратты қарайды. Бағаланатын технологиялық кедергілер технологиялардың өзімен де, жеке ғылыми-зерттеу және тәжірибелік-конструкторлық жұмыстарды жүргізу қажеттілігімен, енгізу үшін қосалқы инфрақұрылыммен, нарықта тиісті мамандардың болмауымен де байланысты болуы мүмкін.

42. Қарастырылып отырған парниктік газдар бойынша жобаны іске асыру үшін институционалдық кедергіні еңсеруді бағалау үшін валидация жөніндегі орган жобаны әзірлеуші (бастамашы) ұсынатын, оның ішінде оның басқару саясаты бойынша ұйымдастырушылық немесе институционалдық кедергілер туралы талаптарды растайтын, сондай-ақ көміртегі нарығын ынталандырудың осы кедергілерді еңсерудің негізгі элементі болып табылатынын дәлелдейтін құжаттаманы қарайды.

43. Осы құжаттың 43-тармағында көрсетілген пікірлерді растау үшін валидация жөніндегі орган құзыретіне парниктік газдар бойынша жобаны бекіту және іске асыру кіретін тиісті басқарушы қызметкерлермен сұхбат жүргізеді.

44. Парниктік газдар бойынша жобаның жобалық құжаттамасына жүргізілген валидация нәтижелері бойынша валидация жөніндегі орган мынадай ақпаратты қамтитын валидация туралы мәлімдемені береді:

- валидация жөніндегі органның атауы, мекенжайы және байланыс ақпараты;

- парниктік газдар жобасының атауы және оның сертифицирталған қондырғыларды шығару кезеңі;
- олардың талаптарына сәйкестігіне валидация жүргізілген QGCP стандартына және бекітілген әдіснамасына сілтеме;
- валидация бойынша мақсаттарды, көлемді және іс-шараларды сипаттау;
- парниктік газдар бойынша жобаның жобалық құжаттамасын қараудың негізгі нәтижелері, оның ішінде аумақтық және уақытша шекаралар, жобалық қызмет түрлері, технологиялар, процестер, парниктік газдар шығарындыларын азайтуға және сіңіруге бағытталған тәжірибелер, парниктік газдар шығарындыларының базалық сценарийі мен базалық желісі, парниктік газдар шығарындылары мен сіңірулерін сандық бағалау, сандық бағалау үшін деректерді жинау процесі және осы деректерді басқару жүйесі туралы ақпарат, парниктік газдар шығарындыларының жобаның қосымша өлшемшарты;
- валидация жөніндегі органның қорытындылары;
- парниктік газдар жөніндегі жобаның жобалық құжаттамасының QGCP стандартына және бекітілген әдіснамасына сәйкестігі не сәйкес еместігі туралы валидация жөніндегі органның мәлімдемесі.

45. Валидация жөніндегі органның мәлімдемесіне жетекші валидатор және ішкі рецензент қол қояды.

Верификация бойынша талаптар

46. Парниктік газдар туралы есептерге QGCP аккредиттеген верификация жөніндегі органдар верификация жүргізеді. Верификация жүргізу кезінде верификация жөніндегі органдар парниктік газдар бойынша жобалардың бұрын валидацияланған жобалық құжаттамасын да қарайды.

47. Парниктік газдар бойынша жобалардың жобалық құжаттамасын валидациялау тиісті жоба бойынша парниктік газдар бойынша бірінші есепті верификациялаумен бір мезгілде жүргізілуі мүмкін.

48. Парниктік газдар бойынша верификация әзірлеуші (бастамашы) мәлімдеген парниктік газдар шығарындыларын азайту/сіңірулерін ұлғайту жобасының QGCP стандартының және осы жоба үшін қолданылатын бекітілген QGCP әдіснамасының талаптарына сәйкестігін тәуелсіз және объективті қарау мақсатында жүргізіледі.

49. Верификация жүргізу кезінде верификация жөніндегі орган мыналарды бағалайды:

- парниктік газдар шығарындыларының базалық желісі, жобалық шығарындылар және шығарындыларды азайту/парниктік газдардың сіңірілуін ұлғайту, көміртектің ағып кетуін бағалау, қажет болған жағдайда құбылмалылық қаупін бағалау және азайту;

- соңғы верификациядан бастап жобаның рәсімдерінде немесе өлшемшарттарында кез келген елеулі өзгерістер;
- парниктік газдар жобасының шығарындыларының базалық желісіндегі кез келген елеулі өзгерістер және парниктік газдар шығарындыларын азайту/соңғы верификациядан бастап парниктік газдардың сіңірілуін ұлғайту.

50. Парниктік газдар бойынша жобаның жобалық құжаттамасын және парниктік газдар бойынша есепті қарау арқылы верификация жөніндегі орган келесіні анықтайды:

- шығарындыларды азайту және/немесе парниктік газдардың сіңірілуін арттыну нақты болып табылады;
- парниктік газдар туралы пікірдің сенімділігі мен толықтығы дәрежесі;
- жобаны іске асыру парниктік газдар бойынша жобаның валидацияланған жобалық құжаттамасына сәйкес келеді;
- QGCP парниктік газдар жобасын тіркеу шарттарына сәйкестігі;
- ықтимал қателіктер мен бұрмаланулардың көздері мен ауқымы, соның ішінде елеулі бұрмаланудың сөзсіз тәуекелдері және парниктік газдар жобасын басқарудың қолданыстағы тетіктері елеулі бұрмаланудың алдын алуға немесе анықтауға мүмкіндік бермейді.

51. Верификация парниктік газдар жобасының жобалық құжаттамасының келесі аспектілерін қамтуы керек:

- парниктік газдар жобасының жабдықтары, қызметі, технологиялары мен процестері;
- жобаның аумақтық шекаралары шегінде парниктік газдардың көздері мен жұтқыштары;
- жобаның уақытша шекаралары;
- базалық сценарий;
- шығарындыларды сандық бағалау, шығарындыларды азайту және парниктік газдардың сіңірілуін ұлғайту үшін қолданылатын әдістер мен есептеулер;
- парниктік газдар туралы мәлімдемені, парниктік газдар туралы деректерді басқару жүйесін бағалау үшін қажет тиісті деректер мен құжаттама;
- жоба қатысушыларының немесе жобаны әзірлеуші (бастамашы) қызметкерлерінің рөлі мен жауапкершілігі;
- сапаны қамтамасыз ету және сапаны бақылау рәсімдері және оларды қолдану нәтижелері;
- белгісіздіктерді бағалау рәсімі және оны қолдану нәтижелері;
- Осы нақты жобаның QGCP қосымша өлшемшартына сәйкестігі.

52. Құжаттың 52-тармағында көрсетілген верификация аспектілерін бағалау үшін верификация жөніндегі орган жобаны әзірлеуші (бастамашы) ұсынған деректер мен

ақпаратты, оның ішінде парниктік газдар шығарындыларын сандық бағалау, шығарындыларды азайту және сіңірулерін ұлғайту деректерін және оларға қатысты жазбаларды, шығарындылар мен сіңірулерді сандық бағалау әдістері, парниктік газдар жөніндегі ақпараттық жүйе, деректер сапасын бақылау құралдары, өлшеу және мониторинг жүйелері жөніндегі ақпаратты қарайды.

53. Верификация жөніндегі орган тексерудің мынадай түрлері арқылы верификация жүргізеді:

- QGCP тізілімінде сертификатталған қысқарту және сіңіру бірліктерін беру туралы әрбір сұрау алдында құжаттық тексеру;
- бірінші верификациялық тексеру кезінде және кемінде 5 жылда бір рет парниктік газдар бойынша жобаны іске асыру орнына барумен толық тексеру.

54. Верификация жөніндегі орган парниктік газдар туралы мәлімдемеде елеулі бұрмаланулардың болмауын және шығарындыларды азайтудың және (немесе) жоба шеңберінде қол жеткізілген парниктік газдарды сіңірудің ұлғаюының шынайы және әділ көрінісі болуын қамтамасыз ететін верификацияны растаудың ақылға қонымды деңгейін қамтамасыз етеді.

55. Верификация жөніндегі орган верификация туралы қорытындының мәнін $\pm 5\%$ деңгейін қамтамасыз етеді. Верификация туралы өтінішті қабылдау үшін жобаның әзірлеушісі (бастамашысы) мәлімдеген және верификация жөніндегі орган бағалаған шығарындылар мен сіңірулердің азайудағы арасындағы сәйкессіздіктер елеусіз, яғни маңыздылықтың шекті деңгейінен төмен болуы талап етіледі.

56 Құжаттың 56-тармағында көрсетілген маңыздылық деңгейінен асатын жеке және жиынтық қателер верификация туралы қорытындыны қабылдау үшін қайта верификациялауды талап етеді. $\pm 1\%$ -дан асатын, бірақ $\pm 5\%$ -дан артық емес жеке және жиынтық қателер немесе олқылықтар верификация туралы қорытындыда қайта верификация қажеттілігінсіз айтылуы тиіс.

57. Верификация жөніндегі орган жобаның парниктік газдар туралы деректерді басқару жүйесін және оның бақылау тетіктерін мыналарды қоса алғанда, ықтимал қателер мен олқылықтардың көздеріне бағалайды:

- парниктік газдар туралы мәліметтер мен ақпаратты іріктеу және басқару;
- жинау, өңдеу, біріктіру және есеп беру процестері;
- дәлдікті қамтамасыз ететін жүйелер мен процестер;
- парниктік газдар туралы деректерді басқару жүйесін, оның ішінде оны қолдайтын жүйелер мен процестерді әзірлеу және техникалық қызмет көрсету.

58. Осы құжаттың 58-тармағына сәйкес тексеруге жататын парниктік газдар туралы деректерді басқару жүйесінің элементтері мыналарды қамтуы мүмкін:

- деректер менеджерлерінің немесе деректерді жинауға жауапты қызметкерлердің құзыреттілігі;
- парниктік газдар шығарындыларының көзі, жұтқыш түрі;
- өлшем бірліктері;
- мониторинг/деректерді жинау кезеңділігі;
- мәліметтерді нақтылау және оларды жалпылау дәрежесі;
- файл түрі/форматы;
- деректерді беру әдісі;
- деректерді алу үшін пайдаланылатын аспаптардың калибрлеу жазбалары.

59. Верификация органы деректерді жинау және өңдеу әдістерінің тиімділігін бағалайды, деректердің бұрмалануының немесе ықтимал қателіктердің ықтимал аймақтарын анықтайды, парниктік газдар туралы деректерді жинау жүйесіндегі әлсіз жерлерді анықтайды.

60. Верификация жөніндегі орган жобаның жобалық құжаттамасына және парниктік газдар туралы есепке қосымша дәлелдемелердің мынадай түрлерін жинауды жүзеге асырады:

- парниктік газдар туралы деректер көзі болып табылатын жабдықты немесе процестерді тікелей бақылау;
- рәсімдердің сипаттамасын, журнал жазбаларын, шот-фактураларды, талдамалық зерттеулердің нәтижелерін және т.б. қамтуы мүмкін қағаз немесе электрондық жазбалар сияқты құжаттық дәлелдер;
- парниктік газдар бойынша жобаны әзірлеушінің (бастамашының) қатысушыларымен, қызметкерлерімен, тәуелсіз сарапшылармен сұхбат.

61. Парниктік газдар шығарындылары мен сіңірулерін сандық бағалау әдістерін тексеру процесі келесі рәсімдерді, деректерді және дәлелдерді қамтуы мүмкін:

- шығарындыларды азайту және парниктік газдардың сіңірілуін ұлғайту үшін пайдаланылатын жиынтық деректер кестелерін қарастыру;
- бастапқы немесе бастапқы деректерді, қолданылатын шығарындылар мен сіңіру коэффициенттерін талдау, пайдаланылған деректердің тиісті жобалық қызметке сәйкес келетіндігін және олардың шығарындылар мен сіңірулерді ақылға қонымды бағалау үшін жеткілікті екендігін бағалау;
- жетіспейтін немесе толық емес деректерді анықтау;
- деректерді жинау мен есеп берудің бірнеше кезеңіндегі парниктік газдардың есептелген шығарындылары мен сіңіру үрдістерін салыстыру;
- деректерді жинау және жалпылау әдістерін бағалау;
- жобаның қатысушыларымен, жобаны әзірлеушінің (бастамашының) қызметкерлерімен сұхбат жүргізе отырып, парниктік газдар бойынша жобаны іске асыру орнына бару, бастапқы деректердің жазбаларын тексеру, өлшеу аспаптарының калибрленуін және оларға техникалық қызмет көрсету жазбаларын тексеру, есептеулердің дәлдігін қайта тексеру, нақты объект/учаске/алаң үшін

шығарындылар коэффициенттерімен, отынды пайдалану туралы деректермен мониторинг деректерін айқас тексеру.

62. Верификация органы парниктік газдар бойынша жобаны әзірлеуші (бастамашы) жүргізген көміртектің ағып кетуін және тиісті шегерімдерді бағалауды тексереді. Шегерім жасалмаған көміртектің елеулі ағп кетуі анықталған жағдайда, QGCP тізілімінде шығарындыларды сертификатталған азайту немесе парниктік газдарды сіңіру бірліктерін бергенге дейін осы бұрмалануларды жою қажеттігін көрсетеді.

63. Верификация жөніндегі орган парниктік газдар бойынша жобаны әзірлеуші (бастамашы) қолданатын сапаны бағалау және сапаны бақылау рәсімінің мынадай аспектілерін қарайды:

- деректер сапасының мақсаттарының анықтамалары бар ма және олар ұсынылған парниктік газ деректерін түпкілікті пайдалануға сәйкес келе ме;
- белгісіздіктің негізгі көздері анықталды ма, белгісіздікті төмендету және ұсынылған нәтижелердің сапасын арттыру тәсілі енгізілді ме;
- сапаны бақылау және сапаны тәуелсіз қамтамасыз ету бойынша тиісті іс-шаралар өткізілді ме;
- деректерді жинау және басқару процестері, сапаны бақылау және қамтамасыз ету рәсімдері дұрыс енгізілді ме;
- сапаны бағалау және сапаны бақылау нәтижелері тиісті түрде құжатталған және парниктік газдар бойынша жоба командасының назарына жеткізілген;
- бағалаудың дәлдігін (немесе белгісіздігін), деректердің толықтығын, өкілдігін, салыстырымдылығын және дәйектілігін бағалауды қоса алғанда, деректер сапасы бойынша барлық қолданыстағы мақсаттардың орындалу дәрежесі;
- пайдаланылған деректердің және шығарындыларды бағалаудың, болжамдардың, сандық бағалау әдістерінің негізділігі.

64. Осы құжаттың 64-тармағына сәйкес бағалау жүргізу үшін верификация жөніндегі орган тексерудің мынадай тәсілдерін пайдаланады:

- деректерді немесе бағалауды стандартты бақылау мәнімен, ұқсас көздерден алынған бағалармен және мәннің ақылға қонымдылығы туралы сараптамалық қорытындымен салыстыру;
- тәуелсіз рецензенттің сарапшылық бағасы;
- сарапшылық бағалаумен қамтылған элементтердің бақылау тізбесі және проблемаларды көрсете отырып, рецензенттің жазбаша түсініктемелері;
- есептеулердің толық жиынтығын қайталау, ең күрделі есептеулерді қолмен қайталау және басқа әдісті қолдана отырып қайта есептеу;
- компьютерлік тексерулер.

65. Верификация жөніндегі орган верификация туралы өтініш (нәтижелердің қысқаша баяндалуы) және верификация туралы есеп (нәтижелердің толық баяндалуы)

нысандарында органның верификацияның түпкілікті нәтижелерін ресімдейді және оларға жария қол жеткізуді қамтамасыз етеді.

66. Верификация туралы өтініш келесі ақпаратты қамтиды:

- ол жіберілген пайдаланушыларды көрсету;
- верификация жөніндегі органның атауы, мекенжайы және басқа да байланыс ақпараты;
- парниктік газдар бойынша жобаның атауы және оны әзірлеушінің (бастамашының) атауы;
- сенімділік деңгейі, мақсаттары және қолдану аясы;
- верификациямен қамтылатын есепті кезең;
- олардың талаптарына сәйкестік нысанында верификация жүргізілген QGCP стандарты мен бекітілген әдіснамасына сілтеме;
- есепті кезеңде жобаны әзірлеуші (бастамашы) мәлімдеген парниктік газдар шығарындыларын қысқарту және (немесе) сіңіруді ұлғайту санын көрсету.
- кез келген ескертпелерді немесе шектеулерді қоса алғанда, парниктік газдардың мәлімделген қысқартуларын және(немесе) сіңірулерін растау жөніндегі верификация жөніндегі органның қорытындысы.

67. QGCP қабылдау үшін верификация туралы өтініш жоба бойынша парниктік газдарды азайту және (немесе) сіңіру белгіленген маңыздылық деңгейі бойынша айтарлықтай сәйкессіздіктерді қамтымайтынын және верификация ақылға қонымды сенімділік деңгейін қамтамасыз ететінін растауы керек.

68. Верификация туралы өтінішке верификация жөніндегі органның жетекші верификаторы және ішкі рецензенті қол қояды.

69. Верификация туралы есеп келесі ақпаратты қамтиды:

Верификация туралы өтініш келесі ақпаратты қамтиды:

- верификация жөніндегі органның атауы, мекенжайы және басқа да байланыс ақпараты;
- верификация туралы есептің күні;
- парниктік газдар бойынша жобаның атауы және оны әзірлеушінің (бастамашының) атауы;
- есепті кезеңде парниктік газдар шығарындыларының верификацияланатын азаюын және(немесе) сіңірілуінің ұлғаюын көрсету.
- олардың талаптарына сәйкестік нысанында верификация жүргізілген QGCP стандарты мен бекітілген әдіснамасына сілтеме;
- верификация бойынша мақсаттарды, қамтуды және өткізілген іс-шараларды сипаттау, соның ішінде:
- парниктік газдар немесе қызмет деректері туралы тексерілген ақпарат;

- жобаға қатысушылар, сұхбат жүргізілген жобаны әзірлеушінің (бастамашының) қызметкерлер құрамы;
- парниктік газдар туралы ақпарат пен деректерді тексеру үшін қолданылатын әдістер;
- парниктік газдар шығарындылары мен сіңірулерін, қолданылатын деректер жиынтығын және олардың көздерін сандық бағалау әдістемелерінің жобасын әзірлеуші (бастамашы) пайдаланған белгісіздікті бағалау және талдау нәтижелері;
- көміртектің ағып кетуін сипатама бағалау;
- қорытындылар, соның ішінде тексеру барысында жасалған жақсарту мүмкіндіктері, QGCP-мен консультацияны қажет ететін мәселелер;
- оларды көрсетумен және бару кезінде қандай іс-шаралар өткізілгенін сипаттаумен қоса объектілерге/учаскелерге/алаңдарға барған күндер;
- жоба бойынша парниктік газдарды қысқарту және (немесе) сіңіру мәнінің белгіленген деңгейі бойынша елеулі сәйкессіздіктерді қамтымайтынын және верификация растаудың ақылға қонымды деңгейін, сондай-ақ ықтимал ескертпелер мен шектеулерді қамтамасыз ететінін көрсете отырып, парниктік газдардың мәлімделген қысқартуларын және (немесе) сіңірулерін растау жөніндегі верификация жөніндегі органның өтініші.

70. Верификация туралы өтінішке верификация жөніндегі органның жетекші верификаторы мен ішкі рецензенті күнін көрсете отырып қол қояды.

71. Верификаторлар мен валидаторлардың жұмысына қатысты наразылықтар мен шағымдарды QGCP комитеті қарайды және мына пошта арқылы жіберіледі: info@spaq.kz

72. Ұлттық аккредиттеу органы валидация және верификация жөніндегі органның аттестатты кері қайтарып алған жағдайда, орган бұл туралы QGCP-ге хабарлауға міндетті. Осыдан кейін QGCP комитеті осы органның жұмысын қайта қарауға құқылы.